

## **«ШКОЛИ ЛОХВИЦЬКОГО ПОВІТУ» - ВДАЛИЙ ПРОЕКТ МІСЦЕВИХ ІНІЦІАТИВ ІЗ ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ**

*Кузьменко Тетяна Юрївна, кандидат архітектури, доцент*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

*Ключові слова: земські школи, український модерн, башти, наметові дахи із заламами, шестикутні вікна.*

Збереження архітектурної спадщини як важливої складової національної пам'яті та ідентичності сьогодні не викликає сумніву. Актуальність проблем, пов'язаних з пам'яткоохоронною діяльністю, з плином часу не зменшується, а лише набуває гостроти, внаслідок їх руйнації та занепаду.

Земські школи Лохвицького повіту Полтавської області стали не тільки пам'ятками українського модерну, а й феноменом спротиву російському імперству й асиміляції. Упродовж 1910-1916 рр. на території Лохвицького повіту Полтавської губернії було збудовано понад 70 шкіл за типовими проектами відомого архітектора Опанаса Сластіона. Характерними для шкіл Лохвицького земства є ризоліти і башточки, які є домінуючим архітектурним осердям села. Будинки прикрашені українським орнаментом з цегли, що навіює асоціації з візерунками вишиванок, шестикутними вікнами, які дають відчуття світла і простору, наметовими дахами з кількома заламами, оригінальними карнизами. Всього було розроблено 8 проектів на 1-4 комплекти (класи) з гармонійним поєднанням функціональних технологічних рішень і декоративності. Крім класів, стінки яких були розсувними, щоб можна було перетворити приміщення на більші – мало застосована в ті часи технологія – в школах були запроектовані бібліотека і житлові приміщення для вчителів. Проект виявився настільки вдалим, що схожі школи побудували в Сумській і Чернігівській областях.

Станом на сьогодні існує 51 школа. На даний час зруйнованих шкіл: 8, таких, що руйнуються: 4, занедбані: 17, використовуються: 15, використовуються як школи: 15. Тому доцільно розглянути одну із вдалих місцевих ініціатив – громадський рух «Школи Лохвицького земства», створений за ініціативою О. Герасим'юк. Завдяки групі ентузіастів майже з повного стану знищення і небуття повертаються сільські школи Опанаса Сластіона. Комплекти облікової документації з кожного об'єкта виготовила Майстерня архітектора І. Бикова. Священик і журналіст А. Власенко з 2008 р. їздить в експедиції, збираючи матеріали. На власні кошти ним був виданий альбом – сьогодні це найповніший друкований каталог шкіл Опанаса Сластіона. Багато співгромадян склали велику віртуальну команду дослідників, пошуковців, вболівальників. Понад 30 виняткових шкіл у стилі українського архітектурного модерну, занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України місцевого значення, як такі, що відповідають встановленим критеріям. Зараз ті з них, що збереглися, розташовані переважно на території Полтавської області. До останнього часу більшість із цих унікальних споруд були занедбані.

## "SCHOOLS OF LOKHVITSKY COUNTY" - A PROJECT DESIGN OF LOCAL INITIATIVES FOR THE ARCHITECTURAL HERITAGE

*Kuzmenko Tetiana, PhD, associate professor,  
National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"*

*Keywords:* country schools, Ukrainian modernist style, towers, tent roofs with kinks, hexagonal windows

Preserving the architectural heritage as an important component of national memory and identity today is undeniable. The relevance of security-related issues does not diminish over time, but only becomes more acute as a result of their destruction and decline.

The local schools of Lokhvytskyi district of Poltava region became not only monuments of Ukrainian modernity, but also a phenomenon of resistance to Russian empire and assimilation. During 1910-1916 over 70 schools were built in the Lokhvytskyi district of Poltava province, following the typical designs of the famous architect Opanas Slastion. Characteristic of the Lochwitz Zemstvo schools are the risolites and towers, which are the dominant architectural heart of the village. The houses are decorated with Ukrainian brick ornaments, suggesting associations with embroidery patterns, hexagonal windows that give a sense of light and space, tent roofs with several kinks, original cornices. In total, 8 projects were developed for 1-4 sets (classes) with a harmonious combination of functional technological solutions and decorative features. In addition to the classrooms, the walls of which were sliding so that the rooms could be converted into larger ones - little used in technology at the time - a library and living quarters for teachers were designed in schools. The project turned out to be so successful that similar schools were built in Sumy and Chernihiv regions.

As of today, there are 51 schools. Currently destroyed schools: 8, destroyed: 4, abandoned: 17, used: 15, used as schools: 15. Therefore, it is advisable to consider one of the successful local initiatives - the public movement "Schools Lokhvytsky Zemstvo", created by the initiative of O. Gerasimyuk. Thanks to a group of enthusiasts, the rural schools of Opanas Slastion are returning from almost complete destruction and oblivion. Sets of accounting documentation for each object were made by the Architect I. Bykov's Workshop. Priest and journalist A. Vlasenko since 2008 goes on an expedition, collecting materials. The album was released at his own expense - today it is the most complete printed catalog of the schools of Opanas Slastion. Many citizens have formed a large virtual team of researchers, searchers, fans. More than 30 exceptional schools in the style of Ukrainian architectural art nouveau are listed in the State Register of immovable monuments of Ukraine of local importance as meeting the set criteria. Now the surviving ones are located mainly in the territory of Poltava region. Until recently, most of these unique structures were abandoned.